

מגילת אסתר של הנפש

חגי לונדין

מגילת אסתר של הנפש

איורים מאת
מירב בר לב

Rabbi Hagay Lundin
Megillat Esther of the Soul

חגי לונדין
מגילת אסתר של הנפש

עורך אחראי: ראובן ציגלר
עורכת משנה ומגיהה: אפרת גרוס
עריכה: דרור ייב
עימוד: תמי מגר
תמונת עטיפה: אליהו משגב

© כל הזכויות שמורות לחגי לונדין, 2022
© כל הזכויות על האיורים שמורות להוצאת קורן, 2022

ספרי מגיד, הוצאת קורן
ת"ד 4044 ירושלים 9104001
טל': 02-6330530 פקס: 02-6330534

www.maggidbooks.com

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן
במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי
אלקטרוני, אופטי, מכני, או אחר כל חלק שהוא מן החומר
שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר
זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

מסת"ב 978-965-526-330-5 ISBN

נדפס בישראל תשפ"ב 2022 Printed in Israel

לעילוי נשמת

עדי רודל ע"ה

בת מנחם ולאה כץ הי"ו

אשת חיים רודל הי"ו

אשר בחייה "חוט של חסד משוך עליה"

ומאור פניה הסיר מכאוב והביא מזור לנזקקים לעצתה.

נלקחה לבית עולמה בדמי ימיה

בתענית אסתר תש"פ

תנצב"ה

אבי יתומים יפרוש כנפיו על ילדיה ולא ימוש צילו על יד ימינם.

תוכן העניינים

הקדמה

ט ההסתר שבמגילת אסתר

1 מגילת אסתר

27 הדמויות המרכזיות בעלילה

פרק א

29 היבריס

פרק ב

39 נמסיס

פרק ג

49 כיבוש

פרק ד

59 התקוממות

פרק ה
67 תחבולות

פרק ו
75 מהפך

פרק ז
83 שובו של המלך

פרק ח
89 שיקום

פרק ט
99 מרדף

פרק י
111 היום שאחרי

115 הערות

הקדמה

ההסתר שבמגילת אסתר

פורים הוא חג עלום – רב הנסתר בו על הגלוי. סיפור המגילה ודברי חז"ל המלווים אותו מתארים מאורע שאין לו כמעט שום סימוכין היסטוריים מעבר למקורות היהדות, והוא לוט בערפל. מלבד זאת, קיים אף חוסר בהירות ביחס לנפח המשמעותי שקיבל חג הפורים בלוח השנה היהודי. לכאורה, מדובר בחג שתוקפו מדברי חכמים,¹ שנקבע לזכר הצלה אחת מני רבות מן הגזרות שהיו מנת חלקו של העם היהודי בימי גלותו. אולם חז"ל ייחסו לו משמעויות אדירות דוגמת קבלה מחדש של התורה² וקביעה ש"כל המועדים עתידים להתבטל, וימי הפורים אינם בטלין לעולם".³

סיפור המגילה כפשוטו אינו מעניק לנו תשובה מספקת לתמיהות אלו, ולכן אנו פונים לרובדי העומק שלו. חוסר הבהירות שלה מתגלה דווקא כיתרון, מפני שהוא מאפשר להעמיק במגילה ברובדי הדרש, הרמז והסוד יותר מבכתבי קודש אחרים. ככל

הנראה, זוהי הסיבה שפורים הפך להיות חג המבטא יותר מכל חג אחר את עולמה הפנימי של היהדות.⁴

פרד"ס

טרם שנרחיב על פסוקי המגילה, ראוי להקדים ולומר כמה מילים על הרבדים השונים הקיימים בפסוקי הנבואה ובכתבי הקודש. כל פסוק בתנ"ך מכיל ארבעה רבדים, המכונים בראשי תיבות **פרד"ס**: פשט, רמז, דרש, סוד.⁵ כלומר, לכל פסוק יש ארבע אפשרויות הבנה וכולן נכונות.

הפשט הוא הבנת המאורע מבחינה ריאליטית; הרמז הוא רעיון מופשט המולבש על הסיפור הממשי;⁶ הדרש מותיר את מסגרת הריאליה של הפסוק אולם מוסיף נתונים שאינם מופיעים בפשט, שייתכן שהתרחשו בפועל וייתכן שמטרתם היא רק להביע עמדה רעיונית;⁷ ואילו הסוד הוא תיאור של ההתרחשויות שקרו בממדים העליונים.

ננתח לדוגמה פסוק מספר בראשית: **"וְאֵל הַבְּקָר רֵץ אַבְרָהָם, וַיִּקַּח בֶּן בְּקָר רֵךְ וְטוֹב וַיִּתֵּן אֵל הַנְּעָר וַיִּמְהַר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ"**.⁸ **פשט**: לפני אלפי שנים חי אדם בשם אברהם, שיצא מגדרו על מנת לקבל את אורחיו באופן הנאות ביותר, והזדרז, יחד עם משרתו, לשחוט בהמה לצורך אכילתה.

רמז: בעולמנו מצוי כוח עליון שהוא אביה המרומם ('אב"רס') של האנושות העתידית. אחד המאפיינים של כוח זה הינו נמרצות לעשיית חסד, עד כדי לקיחת צדדי החיים הבהמיים הגסים ביותר ('בן בקר רך וטוב'), באמצעות כוחות 'הנערות' הנמהרים והעזים בנפש האדם ותיעולם לצורך החסד.

דרש: אחד המדרשים מתאר כי 'בן הבקר' עצמו רץ, ואברהם רדף אחריו עד לפתח מערת המכפלה, שם מצא את מיטותיהם של אדם וחווה.⁹

הקדמה: ההסתר שבמגילת אסתר

סוד: בעת מעשיו של אברהם, הקדוש ברוך כביכול 'לקח' אף הוא "בן בקר רך וטוב" ונתן אותו לבני אדם, כך שמעשה החסד של אברהם עורר בעולמות עליונים את כוחות החסד והטוב.

כל הרבדים הללו נכונים ומתקיימים בו־זמנית, אלא שכל אחד מהם מבטא ציר נפשי מסוים. אכן הייתה דמות היסטורית בשם אברהם; דמות זו זרעה בעולם כוח נפשי של חסד המלווה אותנו עד היום; במקביל לאירוע התרחשו מאורעות נוספים השופכים אור על ההקשר הרחב של הפעולה; ולבסוף, תורת הסוד מלמדת אותנו שבעולם מצויים כוחות המבטאים תכונות של 'אברהמיות', 'בן בקריות' ו'נעריות' בעולמות עליונים יותר.

כלל חשוב בפרשנות התורה הוא ש"אין מקרא יוצא מידי פשוטו".¹⁰ למרות רובדי העומק האינסופיים שתלמידי החכמים מסיקים מן הפסוקים במהלך הדורות, אנו תמיד מותירים את רובד הפשט על כנו, למעט במקרים חריגים.¹¹ עם זאת, למרות הדגשתנו שהתורה איננה משל אלגורי בלבד, מטרתו העיקרית של הלימוד היא לחתור לרובדי הרמז, הדרש והסוד. אם נישאר רק ברמת הפשט, הפסוקים עלולים להיתפס כתיאור מאורעות היסטוריים בלבד שאינם רלוונטיים לחיינו בהווה, כלשון מאמרו של הזוהר המתייחס לאלו המתעלמים מרבדיה הפנימיים של התורה:¹² "ומשווינן לאורייתא יבשתא" (עושים את התורה ליבשה), או בניסוח חריף יותר:¹³ "מאן דחשיב דההוא לכושא איהו אורייתא ממש ולא מילא אחרא, תיפח רוחיה ולא יהא ליה חולקא בעלמא דאתי" (מי שחושב שלבושי פשטי המקראות הם התורה ממש ואין עומק אחר, תיפח רוחו ולא יהיה לו חלק בעולם הבא).

לעומת זאת, כאשר מעמיקים ברבדים הפנימיים של הפסוקים, מזהים כיצד המילים הקדושות הללו רלוונטיות ונוגעות בנפשם של בני כל הדורות, ולא פחות – ואולי יותר – בנפשנו שלנו, אנשי המאה העשרים ואחת.

פשט ודרש במגילת אסתר

כיצד באים לידי ביטוי רובדי הפרד"ס במגילת אסתר?
ברובד הפשט מתואר במגילה מאורע שהתרחש בקהילות היהודיות ברחבי האימפריה הפרסית, בשנים שלאחר חורבן בית המקדש הראשון. אחשוורוש, מלך פרס באותה תקופה (חלק מההיסטוריונים מזהים אותו עם המלך חשיראס או ארתחשטא), גזר – בדחיפתו של יועץ בשם המן ומסיבה לא ברורה – ג'נוסייד על המיעוט היהודי שהיה פזור בממלכתו. תאריך ההשמדה נקבע לי"ג באדר באמצעות גורל ('פור'), ולכן נקרא החג בשם 'פורים'. בתהליך שנמשך ככל הנראה בין תשע לשלוש עשרה שנים, נערה יהודייה בשם הדסה הוכתרה כאסתר, מלכת פרס. בעצה אחת עם קרוב משפחה מרדכי הצליחו השניים להטות את לב המלך אחשוורוש, להביא לתליתו של המן ולבטל את הגזרה. ההצלה הייתה כה גדולה ובלתי־צפויה, עד שימים אלו נקבעו במסורת היהודית כימי שמחה שבהם קוראים את סיפור המגילה (שנכתבה בידי מרדכי ואסתר ועברה עריכה בידי מועצת החכמים של עם ישראל – 'אנשי כנסת הגדולה').¹⁴ כמו כן מעניקים בהם מנות אוכל וצדקה איש לרעהו כדי להזכיר את האחדות שהתגבשה אז באומה, וחוגגים בסעודת משתה ושמחה.

מכיוון שהסיפור עצמו מעורב במשתאות נוהגים להתבסס מעט בפורים, ובדורות האחרונים התרחב המנהג גם להתחפש לדמויות שונות (מנהג שמקורו ככל הנראה בחגיגות הקרנבל באירופה של ימי הביניים אך זכה לאישור מדברי חכמים),¹⁵ כדי לבטא את השמחה על המהפך שחל בחג הזה.

ברובד הדרש מתארים חז"ל מאורעות נוספים שהתרחשו מאחורי הקלעים. על פי דבריהם, המתח שבין אחשוורוש לבין עם ישראל נוצר סביב הקמת בית המקדש השני. מלך פרס הקודם,

הקדמה: ההסתר שבמגילת אסתר

כורש, התיר לקבוצת יהודים בראשותו של זרובבל לשוב מגלות פרס ולבנות את הבניין, אולם אחשוורוש עצר את התהליך (המשתה המתואר בתחילת המגילה מציין זאת).¹⁶ זאת עקב עלילה שהעלילו יושבי ארץ ישראל הלא יהודים על זרובבל ואנשיו שהם מתכוונים למרוד במלכות פרס.¹⁷

חכמים מציינים כי רוקם העלילה היה המן,¹⁸ ולכן מרדכי, שהיה אחד מראשי הסנהדרין,¹⁹ הוביל כנגדו מאבק עיקש עד לסילוקו מן הזירה. מאבק זה כלל הן פעולות מעשיות²⁰ הן שינוי תודעתי²¹ בקרב היהודים לחיזוק זהותם הלאומית והדתית, שכן בתחילתו של הסיפור הם נטו להתבוללות בתרבות הפרסית.²² לאחר מותו של אחשוורוש, בנו, המלך דריווש, חידש את ההיתר לבניין בית המקדש השני. לאור זאת, סיפור המגילה מתאר למעשה את תחילתו של עידן הבית השני בתולדות ישראל.

מספר שנים לאחר מכן הגיעו עליות נוספות של יהודים מפרס (עליות עזרא ונחמיה), שביססו סופית את ההתיישבות היהודית המחודשת בארץ ישראל. על פי הסבר זה מובנים גם דברי חכמים ש"הדור (חזרו) קיבלוה בימי אחשוורוש". עם ישראל 'קיבל מחדש' את התורה באותם ימים כביטוי לעידן חדש של הנהגה תורנית שהחל מימי בית השני, עידן המכונה 'תורה שבעל-פה'.²³ באותה תקופה נפטרו אחרוני הנביאים (חגי, זכריה ומלאכי), ועזרא הסופר – שעלה מפרס כהמשך לתשועת סיפור פורים – ייסד את מועצת החכמים 'כנסת הגדולה' שיחדיו הנהיגו "עשר תקנות".²⁴ בעידן החדש דברי התורה נקבעים לא באמצעות נבואה שמימית אלא באמצעות תלמידי חכמים המשתמשים בטכניקות לימודיות ('שלוש עשרה מידות שהתורה נדרשת בהן'), שבאמצעותן הם מנתחים את דברי התורה והנבואה ומתקנים תקנות במצבי החיים המתחדשים.

רמז וסוד במגילת אסתר

כל ההסברים הללו עדיין אינם עונים לשאלה כיצד הפך פורים לחג כה מרכזי ביחס לעולמה הפנימי של היהדות. לצורך כך נדרשים אנו לרובדי הרמז והסוד.

מעיון מעמיק בתורתם הפנימית של חז"ל, עולה סיפור המגילה לא רק כמאבק לאומי, אלא גם כמאבק אנושי נפשי והרואי מול היצרים שמאיימים 'להשמיד להרוג ולאבד' את קיומו של האדם בכל דור ודור. על פי קריאה זו, 'אחשוורוש', 'מרדכי', 'אסתר' ו'המן' אינם רק דמויות היסטוריות, אלא ביטוי לכוחות פנימיים המצויים בנפשו של כל אחד ואחת מאיתנו. המהפך שחל באותם ימים הוא ביטוי למהפך האפשרי כנגד כל הקשיים המאיימים על האדם, וביכולת לחשוף בתוכנו כוחות וקדושה שלא הכרנו עד כה.

מגילת אסתר אם כן היא תיאור מסעיר של האופן שבו כל יהודי, ולמעשה כל בן אנוש, העומד מול איומים פנימיים וחיצוניים, מסוגל להתמודד עימם במאבק עיקש ואמיץ ולנצח – לגלות את הממד האלוהי הטוב והנצחי בתוך הסתר ואפלה. זהו עניינו של ביאור זה.

את הרעיון לביאור על דרך הרמז קיבלתי בעקבות לימוד בכתביו של הרמ"ד (רבי משה דוד) וואלי, שהיה תלמיד חבר של הרמח"ל וכתב פירושים על דרך הרמז והסוד על ספרי התנ"ך. זהו כמובן פירוש אלגורי, הרואה במגילה מעין משל על המתרחש בנפש האדם. כפי שניתן לראות בהערות השוליים נשענתי בביאור על מקורות רבים, אך גם על ניתוחים לשוניים, מצלולים ורעיונות נוספים. גם בכך ביקשתי להמשיך את דרכם של חז"ל, שלמדו לא פעם את פירושי המילים דווקא משפות זרות ומרמזים של צלילים אחרים.²⁵

חתימה

עובדה ידועה היא ששמו של א־לוהים אינו מוזכר במגילה. סיפור מגילת אסתר, יותר מכל סיפור אחר, מתאר התמודדות שנרמית כנעדרת השגחה א־לוהית, חסרת סיכוי בליל אפלה, ואף על פי כן בסופו של דבר מפציע השחר.²⁶

הימים שבהם נכתב ביאור 'מגילה של הנפש' היו ימי הקורונה של שנת תש"ף. בפורים של אותה שנה נכנסה מדינת ישראל, והעולם כולו, לימי אפלה והסתר. ימים שבהם ישבנו כולנו ספונים בביתנו, מבודדים ומפחדים.

בנוסף למצוקה הכללית התווסף קושי אישי – בת דודתי הקרובה, עדי רודל (לבית כ"ץ) זכרונה לברכה, נפטרה במפתיע בדמי ימיה ערב קריאת המגילה, והותירה אחריה משפחה המומה ודואבת. מה שעורר אותי בימים אלו של הסתרה שבתוך הסתרה, היו המילים הקדושות של מגילת אסתר. מבט אל נפש האדם הניצבת מול אתגרים שלכאורה בלתי־ניתנים לכיבוש, אל מול טבעת חנק שנרמית כמתהדרת סביב הצוואר. ואף על פי כן, מתוך אמונה גדולה בא־לוהים המנהיג את המציאות לטובה, היא איננה מתייאשת לעולם.

קו ישיר נמתח מימי מגילת אסתר דרך ימי החשמונאים, לוחמי מצדה, אנוסי האינקוויזיציה, מורדי הגטאות, מגיני המעוזים במלחמת יום הכיפורים עד המתמודדים מול פיתויים פנימיים וחיצוניים בכל דור ודור.

בכל אחת מן המערכות הללו קמים 'מרדכי' ו'אסתר' של אותו דור. גברים ונשים שמעיזים 'לשבת בשער המלך' ולהשיב מלחמה שערה; תבונה ורגש אמוניים, שגם בעת קריסת המערכות סביבם – אינם כורעים ומשתחוים לפחד, לייאוש, להיסטריה, להתלהמות או לרפיון הידיים. גיבורים הפועלים מתוך קור רוח, אופטימיות,

תחכום, נחישות ואמונה – לעיתים במשך שנים – עד לניצחון.
לעיתים הם עצמם רואים את פירות הניצחון בחייהם, ולעיתים
זוכים לכך רק הדורות הבאים. אולם השחר בסוף מפציע תמיד.
בימים ההם בזמן הזה.

חגי לונדין

שררות, שבט תשפ"ב

מגילת אסתר של הנפש

הדמויות המרכזיות בעלילה

אחשוורוש

מלך פרס. חז"ל אומרים שהשם 'אחשוורוש' (המקבילה העברית של חשיראס, המזוהה במחקר כמלך פרס מהמגילה) נגזר מהמילה 'ראש'.¹ אחשוורוש הוא ביטוי למחשבה שעליי להיות ראשון בכל דבר. הוא מייצג את השאיפה הנפשית לנכס לעצמי רכוש, כבוד, תאוות ללא גבול וללא התחשבות באחר.

ושתי

מלכת פרס בתחילת המגילה. הזווית הנשית של אחשוורוש, מלשון 'שתיה'. בפרסית עתיקה משמעות השם וְהַשְׁתִּי הוא 'היפה ביותר' או 'הנחשקת ביותר'. מייצגת את ההשתוקקות הרגשית העמוקה 'לשתות' את כל העולם ולקבל הערצה מהסובבים אותי.

המן האגגי

יועץ המלך. שמו נגזר מלשון 'מנה' (בפרסית עתיקה הַמְהִידֵתָה, שמשמעותו 'בעל אותה דעה כשל המלך'), והאגגי מלשון 'גג'. מייצג את הצד האפל בנפש, שמוציא לפועל את הרצון להיות מלך

וראש לכולם, ליטול בכוח הזרוע את חלקי הפרטי (מנה) ולהרגיש בפסגת (גג) העולם.²

מרדכי

חכם יהודי. שמו נגזר מצירוף של המילים הארמיות "מרי" – בושם טהור.³ חז"ל דורשים את שמו על הפסוק⁴ "מר דרור" – בושם חופשי. מייצג את המודעות הרוחנית בנפש האדם המבקשת לבשם את העולם בריח החירות ולהביא אותו לחופש עליון. מרדכי מבטא את ההכרה שיש להיות משוחרר מכבלי העולם הזה, כגון רדיפה אחרי רכוש וכבוד, ולהשפיע טהרה וטוב על המציאות.

אסתר (המכונה במגילה גם הדסה)

אסתר מלשון 'סתר', והדסה דוגמת צמח ההדס המפיץ ריח טוב.⁵ הזווית הנשית של מרדכי, הרגש הפנימי והעמוק שמעוניין ליישם את המודעות הרוחנית בחיים עצמם. כוח נסתר בנפש שמעניק את הכוח להישאר טהור ולהפיץ טוב גם כשמסביב שרויה אפלה.

פרק א

היבריס

”לְבַד רֵאָה זֶה מִצָּאתַי
אֲשׁוּר עֲשֵׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יִשְׂרָאֵל,
וְהֵמָּה בִקְשׁוּ חֲשֻבֹנוֹת רַבִּים”¹

הנפש האנושית חפצה בשורשה בטוב וביושר, אך קיימת בה גם נטייה לגסות ותאוותנות. האדם עלול למצוא את עצמו במסלול יצרי שמשקיע אותו בתאוותיו עד בלי די, והדמיון עלול לנפח את הכישרונות והיתרונות האישיים לתחושת היברים – גאוה שחצנית שרומסת כל דבר בדרכה.

במשך הזמן, הוא מחפש הלימה בין העולם הדמיוני שברא לעצמו – שבו הוא במרכז וכל השאר רק ניצבים – לבין המציאות הסובבת אותו. הוא מחפש אישור מאחרים, ובעיקר מעצמו, שאכן הוא חשוב ומוצלח מכולם.

כאשר הוא אינו מקבל את מחיאות כפיים שלהן הוא מצפה, מתמלא האדם בתחושת תסכול אדירה שמתבטאת לא פעם בכעס ובאלימות כלפי הסובבים וכלפי עצמו.

(א) וַיְהִי בַיָּמֵי אַחֲשֻׁרוּשׁ הוּא אַחֲשֻׁרוּשׁ הַמֶּלֶךְ מֵהַדּוֹן וְעַד כּוֹשׁ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה:

בנפש האדם מקנן רצון טבעי לתפוס מקום בעולם, שימיו יהיו (ויהי בימיו) מלאים ושלמים. אולם לא פעם הוא מתבלבל ומדמה שרק בהיותו 'אח' ל'ראש' ('אח-שורוש')² יגיע למנוחתו; רק אם ישיג שררה, שלטון וכוח הוא ירגיש אושר.

ברצונו להתרחב ולהתפשט והוא מבקש לנכס לעצמו את כל גוני העולם, החל מגוני ההוד העדינים והיפים ('הודו') ועד הצרדים האפלים והשחורים ביותר ('כוש'). בשאיפתו להשתלט על כל מרחבי החיים – הטבעיים ('שבע')³, המגוונים ('עשרים')⁴ והמלאים ('מאה')⁵.

(ב) בַּיָּמִים הָהֵם כְּשֶׁבַת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ עַל פְּסֵא מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה:

האדם מדמיין שהוא יושב על 'כיסא המלכות': שולט ללא מְצָרִים, מוגן ובטוח במצודה מבוצרת ('בירה') וכולט מעל כולם כשושנה בין הקוצים ('שושן').

(ג) בְּשָׁנַת שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוֹ עָשָׂה מְשֻׁתָּה לְכָל שָׂרָיו וְעַבְדָּיו חֵיל פָּרִם וּמְדֵי הַפְּרָתָמִים וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת לְפָנָיו:

כאשר תחושה זו נטמעת באדם היטב ומקבלת חזקה ('שלוש שנים')⁶ עד שהיא הופכת כמעט לטבע, הוא מעוניין להחזין את עצמו לעיני אנשים חשובים ('שרים') ופשוטים ('עבדים') כאחד, ומפזר ומבזבז עד בלי די ('מדוי') את עושרו. כדי להרגיש מלא הוא זקוק שייכנעו לפניו כוחות מלאי עוצמה ('פרתמים')⁷ ושרי מדינות.

(ד) בְּהִרְאֹתוֹ אֶת עֵשֶׂר כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ וְאֶת יְקָר תְּפָאֲרַת גְּדוּלְתוֹ יָמִים רַבִּים שְׁמוֹנִים וּמָאתַיִם יוֹם:

העושר והיקר באים לידי ביטוי ב'תפארת', פאר אסתטי מרשים,⁸ שמעניק תחושת גדלות הנפרשת על פני שישה חודשים, בדיוק מחצית ממעגל השנה (מעגל השנה מסמל דבר שלם, ואילו כאן מתגלה ש'אין האדם מת מן העולם וחצי תאוותו בידו').⁹

(ה) וּבְמְלוּאֵת הַיָּמִים הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְכָל הָעַם הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה לְמַגְדוֹל וְעַד קָטָן מִשְׁתָּה שִׁבְעַת יָמִים בַּחֲצַר גִּנַּת בֵּיתֵן הַמֶּלֶךְ:

לאחר תצוגת התכלית למעגלים החיצוניים, האדם פונה למעגלי הנפש הקרובים יותר. אך במקום לשלוט עליהם הוא מאפשר להם להשתלט עליו, ומנסה לרצות את כל שיגעונותיהם, מהגדולים ועד הקטנים. האשליה שכל צורכי החיים הטבעיים שלו ('שבעת ימים')¹⁰ עוזבים עבורו מיד – בחצר, בגינה ובבית – כחלק ממלכותו המדומיינת, גורמת לו לתלות מוחלטת בהם.

(ו) חוֹר כְּרֶפֶס וְתַכְלַת אָחוּז בַּחֲבִלֵי בּוּץ וְאַרְגָּמָן עַל גְּלִילֵי כֶסֶף וְעִמּוּדֵי יֶשׁ מְטוֹת זָהָב וְכֶסֶף עַל רִצְפַּת פְּהֵט וְשֵׁשׁ וְדָר וְסוּחָרַת:

האדם מתפרע בתאוותיו ומנסה לחוות את הכול כשהוא משוכנע שיש לו חופש וחירות לכאורה ('חור', כמו בן חורין), שפרוסים ('כרפס') לכל דורש. אך הוא עושה שקר בנפשו: הוא מנסה למצוא תכלית לחיים ('תכלת') באמצעות אחיזה עיקשת בכבלים ('חבלים') של אינספור גוונים נהנתניים – מהלבן העדין ('בוץ') ועד האדום הפרובוקטיבי ('ארגמן'). הוא רודף אחרי שיש זהב וכסף, נמשך לאבנים היקרות והבוהקות ('בהט') ומתעסק ('דר') וסוחר ('סוחרת') בהן ללא הפסק.

פרק א: היבריס

(ז) וְהִשְׁקוֹת בְּכֹלֵי זֶהָב וְכֹלִים מִכֶּלִים שׁוֹנִים וַיֵּין מַלְכוּת רַב פֶּיַד הַמֶּלֶךְ:
הרצון לניכוס ולרכושנות ('זה-הב') הולך ומתגבר, עד שהנפש פורקת כל עול. היא מגיעה למצב שבו היא מוכנה לעשות שימוש נלוז אפילו במה שיש לגביו טאבו מוחלט – כלי המקדש,¹¹ רק כדי למלא את סיפוקה המושחת ללא הגבלה. זוהי הירדררות מוסרית חמורה, שפוגעת בכל מה שיקר וקדוש, הגורמת לאדם לאבד את צלם האנוש ולדמיין ש'אני מלך'.

(ח) וְהִשְׁתַּיָּה בְּדַת אֵין אֵינִים כִּי בֵן יֶסֶד הַמֶּלֶךְ עַל כָּל רַב בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹת
כְּרָצוֹן אִישׁ וְאִישׁ:

שורש השקיעה של האדם היא אשליית החופש והפלורליזם המוחלט. האדם משכנע את עצמו שהוא עושה את הדברים ללא הכרח ('אין אונס'), מתוך בחירה חופשית. אולם ההיבריס של תחושות השלטון והמלוכה מיוסד על תפיסה שגויה, כאילו הוא 'בעל הבית' ואמור למלא את תאוותיו של כל חלק באישיותו, בלי להתאפק או לעצור דרישות ביזאריות ומטורפות.

(ט) גַּם וְשִׁתִּי הַמֶּלֶכָה עֲשֵׂתָה מִשְׁתַּה נְשִׁים בֵּית הַמְּלָכוֹת אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ
אֲחִישׁוּרוֹשׁ:

המחשבות המרעילות הללו מחלחלות גם לרובד הרגשי, החלק הנחשב לנשי יותר בנפש. הרצון לשתות ('ושת') ולהסתאב דורש את שלו, אולם הפעם באופן חווייתי ('משתה נשים').

(י) בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כָּטוֹב לֵב הַמֶּלֶךְ בֵּינָן אָמַר לְמַהוּמָן בְּזָתָא תְּרַבּוּנָא
בְּגָתָא וְאַבְגָּתָא יָתֵר וְכַרְפֵּס שְׁבַעַת הַפְּרִיסִים הַמְּשֻׁרְתִים אֶת פְּנֵי
הַמֶּלֶךְ אֲחִישׁוּרוֹשׁ:

לאחר שמיצה את החגיגה התאוותנית במעגל הזמן הטבעי ('יום השביעי'),¹² האדם רוצה לחוות 'טוב לב' ביין השכרות. אולם

הפנייה אל החוויה מעוררת בו רגשות קשים: מהומה פנימית ('מהומן'), תחושת בוז עצמית ובזבוז זמן ('בזתא'),¹³ חורבן פנימי ('חרבונא'), הרגשת בוגדנות ('בגתא'),¹⁴ ואף בערכים החשובים ביותר ('אב-גתא'),¹⁵ כניעה ללב הזונה אחרי התאוות ('זה-תר'), ורצון עז להתגאות ('כרכס', מלשון רכס הרים). למרות ששבעה כוחות טבעיים-פראיים אלה פועלים בעוצמה רבה, הם חסרי עתיד – אין להם יכולת הולדה והצמחת חיים עתידיים משל עצמם ('סריסים'). כל תפקידם הוא לשרת ולרצות את מלכות הרודה הרודה בנפש האדם.

(יא) לְהִבְיֵא אֶת וְשִׁתֵּי הַמֶּלֶכָה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ בְּכֹתֵר מַלְכוּת לְהִרְאוֹת הָעַמִּים וְהַשָּׂרִים אֶת יָפִיהָ כִּי טוֹבֵת מְרָאָה הִיא:
הנפש הגאה מבקשת למצוא דרך שבה גם הרגשות יחושו הזדהות ושמחה עם מצבה המושחת. האדם מעוניין לקבל הכרה מהעולם החיצוני ('העמים והשרים') על כך שרצונו 'לשתות' את כל העולם. הוא יפה וטוב למראה.

(יב) וְתַמְאֵן הַמֶּלֶכָה וְשִׁתֵּי לְבוֹא בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּיַד הַסָּרִיסִים וַיִּקְצֹף הַמֶּלֶךְ מְאֹד וַחֲמָתוֹ בַּעֲרָה בּוֹ:
אולם מסתבר שחלק בנפש מתקומם כנגד הביזיון. רגשותיו ממאנים לשתף פעולה עם היצרים המסורסים, וכצפוי, בתגובה מתמלא השחצן כעס וקצף.

(יג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְחַכְמָיִם יְדֵיעֵי הָעֵתִים כִּי כֵן דָּבַר הַמֶּלֶךְ לְפָנָי כֹּל יְדֵיעֵי דַת וְדִין:
חז"ל מציינים¹⁶ שבתחילה פנה המלך אחשוורוש לחכמי ישראל, אולם הם דחו אותו. כלומר, בתחילה האדם אכן פונה לשכל ולתבונה, כראוי למלך אמיתי שאמור לבקש עצה מאלה שיודעים לחשב את

הזמן והדין. אולם השכל אינו מוכן להשיב על מבוקשו האפל, שכן הוא מבין שהנפש אינה מעוניינת באמת בשלב הזה לשמוע לעצתו, אלא רק להשתמש בו ככלי למימוש שאיפותיה.

(יד) וְהִקְרַב אֵלָיו פְּרִשְׁנָא שִׁתְר אַדְמַתָּא תְרִשִׁישׁ מְרִס מְרִסְנָא מְמוּכָן שְׁבַעַת שְׂדֵי פְרִס וּמְדֵי רֵאִי פְנֵי הַמֶּלֶךְ הַיְשָׁבִים רֵאשְׁנָה בְּמַלְכוּת:
דחייתו על ידי החכמים מביאה אותו לפנות ליצריו החנפניים המחמירים את המצב. הם חורשים את ליבו ('כרשנא'),¹⁷ תרים אחר תאוות ('ש'רת'), משקיעים אותו בעפר וכבודות ('אדמתא'),¹⁸ מרוששים אותו מתכונותיו האציליות ('תרשיש'), ממלאים אותו מרירות ארסית ('מרס'), הם משוללי רסן ('מ'רסנא') ומוכנים לפורענות ('ממוכן').¹⁹ אלה הם 'רואי פני המלך היושבים ראשונה במלכות' – לא יועצים בעלי ביקורת כנה הדורשים את טובת האדם, אלא שרים המשמשים כסוג של מראה המשקפת לו את התשובה הראשונה והטיפשית שהוא מעוניין לשמוע.

(טו) כְּדַת מַה לְעֵשׂוֹת בְּמַלְכָּה וְשִׁתִּי עַל אֲשֶׁר לֹא עָשִׂתָּה אֶת מְאֹמֵר הַמֶּלֶךְ אַחְשֹׁרוּשׁ בְּיַד הַסְּרִיסִים:
עדיין מטרידה אותו השאלה, כיצד עליו להתמודד עם רגשות שאינם מוכנים להתיישב עם האידאולוגיה המעוותת והמסורסת? למרות שטיפת המוח והניסיון לשכנע את הרגש שטוב לו להתבוות במשתה היין, הנפש אינה מוצאת מנוח.

(טז) וַיֹּאמֶר מְמוּכָן לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂדִים לֹא עַל הַמֶּלֶךְ לְבַדּוֹ עֹוֹתָהּ וְשִׁתִּי הַמַּלְכָּה כִּי עַל כָּל הַשָּׂדִים וְעַל כָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר בְּכָל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחְשֹׁרוּשׁ:
כאן מתפרץ היועץ השביעי והזניח ביותר ('קופץ בראש') ומצביע על הבעיה ('מומ'כאן'): השאיפה 'לשתות' ('ושתי') ולמצות את

החיים מתגלה כעיוות המסכן את המשך שלטון התאוות, ואף עלול להביא להתמוטטות של כל האידיאולוגיה 'האחשוורושית'. ומדוע?

(יז) כִּי יֵצֵא דְבַר הַמֶּלֶכָה עַל כָּל הַנָּשִׁים לְהַבְזוֹת בְּעֲלֵיהֶן בְּעֵינֵיהֶן בְּאִמְרֵם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ אָמַר לְהַבִּיא אֶת וְשְׂתֵי הַמֶּלֶכָה לִפְנֵי וְלֹא בָאָה:

סירובה של ושתי לבוא חושפת את שבריריות האידיאולוגיה של הנהגות. האדם חושש שייווצר בתוכו מרד כללי: ההרגשה הפנימית, אף שהיא עצמה גדושה בתאוה, שומרת על חמימות מסוימת ועדיין אוגרת בתוכה גחלת של טוב ('כל הנשים'). בכך שהיא מסרבת לשתף פעולה, היא מצביעה על חולשותיו של הגאוותן, שגישתו לחיים אינה מצליחה לספק את צורכי הנפש.

(יח) וְהַיּוֹם הַזֶּה תֵּאֱמַרְנָה שְׂרוֹת פָּרֶס וּמְדֵי אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת דְּבַר הַמֶּלֶכָה לְכָל שְׂרֵי הַמֶּלֶךְ וּבְיָוֶן וּקְצָף:

החשש הוא שככל שהרגשות האנושיים יתרחבו ויתפרסו עד בלי די ('פרס ומדי'), תתברר יותר ויותר הריקנות ה'אחשוורושית'. הפער בין הרהב של האידיאולוגיות המתחכמות לבין מה שהן מעניקות באמת לנפש האנושית ייחשף ויביא לתחושת ביזיון עצמי וכעס.

(יט) אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יֵצֵא דְבַר מַלְכוּת מִלִּפְנֵי וּכְתַב בְּדַתִּי פָּרֶס וּמְדֵי וְלֹא יַעֲבֹד אֲשֶׁר לֹא תְּבֹא וְשְׂתֵי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ וּמַלְכוּתָהּ יִתֵּן הַמֶּלֶךְ לְרַעוּתָהּ הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה:

המסקנה היא שיש לחפש מלכה חדשה שתענה לכל הגחמות הללו. זהו ניסיון מרושע להנרס את האישיות ולמחוק בתוכה חלקים חיוניים, רק כדי שהיא תרגיש טוב ונוח יותר עם היצרים והתאוות שבקרבה.

פרק א: היבריס

(ב) וְנִשְׁמַע פֶּתַח הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּכָל מַלְכוּתוֹ כִּי רָפָה הוּא וְכָל הַנָּשִׁים יִתְּנוּ יָקָר לְבַעֲלֵיהֶן לְמַגְדוֹל וְעַד קֶטֶן:

האדם מדמייך שברגע שצו המלך ('פתגם') ייעשה, כל הבעיות תיפתרנה. הוא יכניע מיד את כל רגשות החיים, ואלה יכרעו ברכ וייתנו כבוד לכל שיעזונותיו, מן הגדולים ועד הקטנים.

(כא) וַיִּיטֵב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ כְּדָבָר מְמוֹכָן:
המום האישייתי ('ממוכן') מצליח להפנט ולשבות את אישיותו של האדם. אכן, כך יהיה! אם רק אדכא יותר את הרגשות הטובים, אם רק אנביר עוד את התאוות, אם רק אשכנע את עצמי עוד שדרך זו נכונה – הכול יסתדר לפי רצוני.

(כב) וַיִּשְׁלַח סִפְרִים אֶל כָּל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אֶל מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָה וְאֶל עַם וְעַם כְּלִשׁוֹנוֹ לְהֵיוֹת כָּל אִישׁ שׂוֹרֵר בְּבֵיתוֹ וּמְדַבֵּר כְּלִשׁוֹן עַמּוֹ:
הנפש מחליטה אפוא לפרסם את ההחלטה, ולפיה התאוות הן שצריכות להיות בעלות השררה ('שורר בביתו'), וכל תאוה רשאית ללהג ככל העולה על רוחה ('כלשון עמו') בצורה הפומבית ביותר, בכל לשון ולשון. הנפש חושבת שאם רק תיתן לתאוות חופש בלתי-מוגבל לשלוט על הרגשות הכמוסים, איש לא יעמוד בפניה.

סיכום פרק א

אחשוורוש, אותו חלק גאה באישיות, מבקש למלוך, להתגדל ולקבל כבוד חיצוני. הוא מקיים משתה שבו הוא מציג את עושרו ויקרו על מנת לזכות בכבוד. כשמתגברות בו התאוות, הוא נעשה עבד שלהן ולא מלך עליהן.

אולם ושתי המלכה, שאף היא רודפת אחר כבוד ותאוה, מסרבת לבוא למשתה המלך. זהו אותו חלק באישיות שלמרות היותו מושחת, מציב גבול לדרישות הביזאריות.

יועץ המלך המרושע מבין כי בסירוב להזדהות עם פורקן העול באופן מוחלט טמונה סכנת פורענות לשלטון היצרים, ולכן הוא מציע לסלק אותה מן המלוכה ולהביא הרגשה אחרת, שתשתף פעולה עם המעללים הרצויים.

